

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN**MEDEDELINGEN VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE
FOLKLORISTEN**

Maatschappij zonder winstbejag

Secretariaat van de Bond :
L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent.
Alle stortingen te doen op postrekening :
969.46, Bond Oostvl. Folkloristen,
Gent.

Redactie van Oostvl. Zanten :
F. VAN ES,
Désiré De Wolfstr., 3, Aalst.
J. VERMEULEN & J. BOES.

De Levende Folklore van het Gewest Balegem.

Het door ons bewerkte gebied is, wat wij hebben genoemd het gewest Balegem, begrijpend de zeven Oostvlaamse gemeenten Balegem, Elene, Leeuwergem, Oombergen, Oosterzele, Scheldewindeke en Velzeke-Ruddershove.

Dat dit gewest het voorwerp van deze studie geworden is, komt voort uit velerlei factoren. Ten eerste, omdat wij er veel vertoefd hebben en op folkloristisch gebied er veel gehoord en menig feit hebben medegemaakt. Verder, omdat deze groep gemeenten dezelfde gemoedelijke gewestspraak hebben, dat ze nog behoren tot de straatdorpen en zij, eindelijk, onder folkloristisch opzicht parallel lopen.

Het « gewest » Balegem is gelegen in de eerste glooiingen van de Vlaamse Ardennen, in de vruchtbare leemstreek. Wij ontmoeten er boeren, landarbeiders, seizoenarbeiders, « travauxmannen » en, alhoewel in minder aantal, « koolputmannen ». Zoals gezegd worden deze gemeenten gerekend tot de straatdorpen, enkele straten zijn samengevoegd tot een complex, een wijk, een gelucht. Zo spreekt het volk van het Heet (Scheldewindeke), de Veldstraat (Oosterzele), de Berg (Balegem), enz.

Onze zegspersonen hebben wij gekozen onder personen van middelbare leeftijd, d.w.z. tussen de vijf-en-twintig à vijftig jaar. Zo hebben wij, menen wij, het best de hedendaagse en ware toestand. Oudere personen — wij hebben het vastgesteld — spreken

van hun tijd, van vroeger, en zouden aldus een vals denkbeeld verschaffen van het hedendaagse.

I. — DE KRING OM HET LEVEN.

Bij de moeder begint de wereld.
(H. Roland-Holst).

Denkt moeder de vrouw dat ze in gezegende toestand verkeert, dan zal ze, overeenkomstig het gebruik, « eens op de dokter roepen », als hij « passeert ».⁽¹⁾

Nadat deze vernomen heeft « dat er iets scheelt », « dat ze waarschijnlijk aan 't sparen is », belooft hij van de Zaterdag aanstaande eens over te komen. Immers hij kent de volksmens, « ze zijn gaarne proper voor een onderzoek » en hij zegt al lachend : « Ge zult dan Zaterdag uw vers hemde aanhebben ».

Van vóór de geboorte is men reeds ingenomen met het nieuwe lid van de gemeenschap.

Gedurende haar « dracht », zal de vrouw verschillende zaken in acht nemen. Ze zal geen « vieze » of afschuwelijke dingen bekijken, geen personen met een « hazelip » bezien, want dit heeft nadelige invloed op het kind.

Als ze « begoest » is, zal men zorgen zoveel mogelijk haar verlangens te voldoen. Meer dan eens is het voorgevallen dat, als de aanstaande moeder van « danige goesting » naar kersen, druiven, enz., op haar arm of been slaat, het kind alsdan op dezelve plaats van het lichaam een bruine vlek vertoont, welke lijkt op het verlangde. Te Balegem en te Oombergen zegt men, dat « het op de neus zou staan ». Men zal haar voortaan ook mededelen hetgeen men aan het eten is.

Is de vrouw op haar aangezicht « geplekt », dan zal het zeker een meisje zijn; moet ze veel braken, dan is het een jongen.

Ze moet verder voorzichtig zijn « van niet te verschieten », want dit kan dezelfde nadelige invloed hebben op het kind; daarom ook zal ze geen kinema of cirkus bezoeken.

Om « schone kinderen » te hebben zal ze steeds naar mooie kinderen zien, of prentjes met wonderschone kinderen bekijken. Om kinderen « schoon van vel » te hebben, zal ze veel « zoete melk » drinken.

Met al die voorzorgen en inachtnemingen geraakt de kindskorf klaar en is de vroedvrouw aangezegd. Alhoewel gewoonlijk bij 't begin om het bevestigen van de zwangerschap, de dokter geraadpleegd is geworden, gaat toch nadien de voorkeur naar de vroed-

(1) Voorbijkomt.

vrouw om de aanstaande moeder bij de bevalling bij te staan. Merken wij nochtans op, dat er tegenwoordig een verschuiving waar te nemen is van de vroedvrouw naar de dokter. De verschuiving spruit voort uit de huidige sociale wetgeving, die hedendaags nog enkel een geldelijke tussenkomst voorziet voor de verlossing bijgestaan door een dokter. Alzo vindt ook het verlossen in een gesticht of moederhuis ingang.⁽²⁾

Is er vertraging in de geboorte, dan zal de nieuwe maan moeten afgewacht worden. Aan voorspellingen ontbreekt het niet : de een denkt dat de volle maan, de andere, dat de nieuwe maan een jongen zal brengen. Het eerste en het laatste kwartier brengt een meisje.

Wordt het kind in Februari geboren, dan zal het een « krimper » zijn; in April geboren is het een « Aprilvis ». Aan deze « met een helm » geboren ontbreekt geen geluk.

Te Balegem en te Elene gaat moeder een kindje kopen aan de boot, ze haalt het ook uit de kool en het meest van al uit de kelder van de dokter.

Te Leeuwergem zegt men, dat de dokter de kindjes van de boot gaat halen en ze in zijn kelder bewaart totdat moeder genoeg gespaard heeft om er eentje te kopen.

Te Oosterzele en te Oombergen zegt men simpel, als het broertje of zusje er is, dat de familie vergroot is.

Te Scheldewindeke koopt men het aan het schip, haalt men het uit de savooi en ook uit de kelder van de dokter.

Te Velzeke-Ruddershove komt het uit de kool en uit de savooi.

De broertjes en zusjes zijn gedurende de bevalling aan een familielid toevertrouwd geweest, en bij hun terugkeer vinden ze moeder in 't bed. Te Balegem heeft ze « haar been gebroken » bij het « kopen » of « halen » van het nieuwe broertje of zusje. Te Elene, te Leeuwergem en te Velzeke-Ruddershove heeft ze « haar been zeer gedaan », te Oombergen is ze kortweg « ziek », te Oosterzele en te Scheldewindeke is ze « ziek van de reis ».

Te Balegem, Oombergen, Oosterzele en Scheldewindeke is het de « draagster », te Elene en te Velzeke-Ruddershove de « kinderdraagster », welke het kind naar de doopvont draagt, vergezeld van peter (voor de eerste zoon, gewoonlijk de vader van de echtgenoot) en van meter (voor de eerste dochter, de moeder van de echtgenote). Peter en meter zijn tegenwoordig niet meer zo stijfhoofdig om te eisen, dat het kind hun voornaam draagt. De ouders geven thans de voornaam zoals ze het verkiezen.

(2) Een onzer zegspersonen drukte zich als volgt uit : « Nemen we nu gene dokter, dan krijgen wij niet terug ».

Familieleden en geburen komen naar de pasgeborene « eens kijken », geven gewoonlijk een geschenk en krijgen een « zakje kindjessuiker ».

In de derde week is moeder « haar been genezen » en houdt ze haar kerkgang.

Aan de kleur van de zondagkleedjes van het kind herkent men seffens of het een « meiske » of een « manneke » is. De meisjes zijn in 't blauw, de jongens in 't roze. Wanneer het kindje in zijn eerste levensmaanden « veel ziek is » of « nie mee wilt », wordt het aan O. L. Vrouw opgedragen met de belofte het uitsluitend in 't blauw te kleden tot de ouderdom van zeven jaar.

Heeft men reeds kinderen gehad, welke vroeg gestorven zijn, dan gebeurt deze belofte met het doel om de volgende kinderen te mogen behouden.

Voor de luistergrage oortjes van haar kindje zingt moeder naïeve wiegeliëdjes, waarin de rythmische wiegbeweging hoorbaar doorklinkt :

Do, do, mijn kiendje,
't Papke staat op 't stientje;
Wil mijn kiendje niet zwijgen,
't En zal geen papken krijgen!
(Balegem en Leeuwergem).

Do, do, mijn kindje,
Slaapt en doe uw oogskens toe,
Wil mijn kindje niet zwijgen,
't En zal geen papken krijgen,
Pap met witte brood,
Is ons kindje nog niet groot!
(Elene)

Trekt eens aan het koordeken, en 't wiegsken gaat,
Ik zal zingen van vele schone dingen
Om ons klein lieveke in 't slaap te zingen.
(Oombergen).

Do, do, kiendje,
't Papke staat op 't stientje;
Wil kiendje niet zwijgen,
Het zal geen papken krijgen!
Moeder is naar Damme,
Om een vuile mamme,
Vader is ne slinke poot,
Om een kanneke winkelbrood.
(Oosterzele).

Deze liedjes worden achtereenvolgens verscheidene malen gezongen totdat de kleine slaapt.

Schreit de kleine dreumes, dan weet moeder hem te sussen met woorden uit allerlei sferen :

Mijn pitoeteken, mijn troeleken, (Balegem).

Mijn lieveken, mijn polleken, mijn engelken, mijn 't solleken,
mijn vriendeken, mijn lievelingsken, mijn zoet schaapken.
(Elene).

Mijn kadolleken, mijn lieveken, mijn zoeteken, (Leeuwergem).

Mijn lieveken, mijn troeleken, (Oombergen).

Mijn lieveken, mijn dolleken, (Oosterzele).

Mijn beestje, mijn bieken, mijn dolleke, mijn kadotteken, mijn
beeske, mijn zoetekoekje, mijn engelken, (Scheldewindeke).

Mijn zoeteken, mijn dutseken. (Velzeke-Ruddershove).

Vader is over 't algemeen zo fijngevoelig niet als moeder en zegt : « Laat hem schriemen, zijn vel zal rekken! » ofwel : « Hij zal te min pissen ».

De kleine kan reeds rechtop zitten en op vaders knie maakt hij zijn eerste uitstap :

Alzo rijden de heren,
Alzo rijden de boeren,
Alzo rijden de zotten!

(Elene)

Zo rijden de vrouwen,
Zo rijden de mannen,
Zo rijden de boeren,
Zo rijden de zotten!

(Oombergen).

Onder het zingen wordt de kleine meer en meer naar omhoog getild.

Gedurende de dag verhuist stilletjes de dreumes van de wieg naar « de keve », waarin hij kruipt en zich tot de voldoening der ouders recht werkt. Hij heeft reeds « straffe » beentjes en moeder leert hem aldra lopen. Met fierheid ziet ze hem naar haar uitgestoken handen waggelen.

Het leren spreken verloopt altijd niet vlot, doch de moeite wordt beloond en uit de kindermond komen de eerste stamelwoorden : « mek » (melk), « botam » (boterham), enz.

Weleens wordt het kindje te veel « bedorven » en durft het aanhoudend schreien tot wanneer het « gepakt » wordt. Te Balegem en te Velzeke-Ruddershove weten de geburen te vertellen, dat het

een « schriemere » is. Te Elene is het een « blettote », een « schreemuile », een « vieze pruts »; te Leeuwergem een « bletter »; te Oombergen een « schreier »; te Oosterzele en te Scheldewindeke een « schreemuile ».

Van jongsaf wordt het kind in vrome godsvrucht opgevoed. Durft het liegen, dan « staat er een zwart kruis op het voorhoofd »; vloekt het, dan zal « O. L. Heer kwaad zijn » en een wit vlekje op de vingernagel bijgeven; is het stout, dan « zal het in de hel bij den duivel terecht komen ». Als het meisje schuifelt, zal « O. L. Vrouwke wenen ».

Heel zeker zal het de Vrijdag geen vlees eten, want « het zou een duivelke worden met een staart ».

Verliest het zijn eerste melktandje, dan mag het zo maar niet zonder meer weggeworpen worden. Na het kruisteken gemaakt te hebben, moet het tandje achterwaarts over het hoofd weggeworpen worden al zeggende :

Sint Amand,
Verleen mij een andere tand;
Een nieuwe
Voor een oude!

(Balegem, Oombergen).

Sint Amand,
Verleen mij een tand,
Ik heb liever 'n nieuwe
Dan 'n ouwe!

(Elene)

Sint Amand,
Verleen mij nen tand,
'k Heb liever nen nieuwe,
Of nen oude kalant!

(Leeuwergem).

De eerste schooldag is een gewichtig moment. Het naar school brengen gebeurt niet altijd zonder moeite, doch alras is de kleine gepaaid met een « beeldeken » of een « santje » van de schoolzuster en verloopt het naar school brengen 's namiddags reeds veel vlotter.

Eens dat de jongens naar « de meesterschool » gaan, begint het spelen en ravotten en baren ze de ouders meer zorgen dan de meisjes, welke rustig « schoolke- of huiskespelen ».

Oud en rijk worden heeft steeds de mens bekoord. Daarom blazen de kinderen duchtig op de St.-Jansbloem; kunnen ze alle zaadjes wegblazen, dan worden ze honderd jaar.

De tijd vliegt snel en de plechtige communiedag is reeds in 't verschiet.

Twee jaar lang gaan de kinderen naar de « lieringe » en « nu zal 't gaan naderen, de zeven weken zijn aan gang », of « de zeven weken zijn bezig ». De oudere en jongere broers zingen reeds :

Plechtige communiekant,
Streuit een beetje zand;
Streuit maar niet te vele,
Of 'k pak U bij U kele;
Streuit maar niet te letter,
Of 'k ga om de champetter!

(Balegem, Oosterzele, Scheldewindeke)

Te Elene, Leeuwergem, Oombergen en Velzeke-Ruddershove, wordt de laatste lijn vervangen door :

Of 'k leide U bij de champetter!

De grote dag is aangebroken. Te Balegem, Elene, Oosterzele, Scheldewindeke en Velzeke-Ruddershove, gaan de plechtige communiekanten als « parkens » naar de communiebank. Te Balegem « gaat ze met haar vent te communie » en te Elené kunnen ze « later in 't leven gemakkelijk meteen nog trouwen ». Te Leeuwergem en te Oombergen gaan de jongens en meisjes afzonderlijk naar de communiebank; eerst de jongens, dan de meisjes.

Voor de gelegenheid, is van vele jongens het haar gekruld, en doelend op het haar, is over 't algemeen « hunne toep goed gelukt », of « ge zijt gelijk een meisje », ook « ge zijt hoovaardig ».

Na de schooljaren, begint de vervelende overgangperiode, ze zijn « noch mossel noch vis ». Doen als grote mensen, gaat nog niet : « hun baard begint wel te schieten » of « zij krijgen wel wol onder de neus », doch in de café's mogen ze zich nog niet vertonen. Smalend wordt er hen op gewezen, dat ze « nog hun eerste broek aan hebben »; ofwel krijgen ze de raad : « nog wat met de marbels te gaan spelen »; ofwel zouden ze beter doen « van nog wat aan moeders rok te hangen ».

Tegenwoordig « durven ze al vroeg op zijde kijken » of « beginnen ze vroeg over hun schouders te kijken ». De oudere broer heeft het ook reeds gezien, dat de jongste « hem reeds achter ene schiet ».

Merendeels vóór ze naar het « conseil » gaan, hebben ze reeds een lief. 't Is erg zegt moeder, « fleus lopen ze achter het vrouwvolk, als ze nog hun eerste communiebroek aanhebben »; ofwel : « ze lopen al achter het vrouwvolk en 't geel is nog van hulder gat ».

niet »! Was er vroeger één lievekensdag op de week, tegenwoordig « zouden ze alle dagen lievekensdag houden, moest men hen geloven ».

Somtijds ook gaat de « vrijage » niet verder door; dan luidt het : het is « gescheten » (Balegem, Elene, Leeuwergem, Oombergen, Oosterzele en Velzeke-Ruddershove), « het is af » (Scheldewindeke).

Heel dikwijls wil het meisje van geen kennismaking weten met de aanzoekende jongen, « zijn haring braadt niet ».

Is een meisje zwanger vóór ze huwt, dan « is ze bedrogen » (Balegem); « er scheelt iets aan » (Elene, Leeuwergem en Velzeke-Ruddershove); « ze heeft van de verboden vrucht geproefd » (Oombergen); « ze zit vol » (Oosterzele); « ze heeft tegen de toog gelopen », « ze trouwt van moetens » (Scheldewindeke).

Geraakt een meisje rond de vijf-en-twintig jaar, en heeft « Jan van pas zich nog niet gepresenteerd », dan « is ze haar trouwgeld niet meer waard »; « ze zal opgaan voor tutezaad »; « ze is in de Katrientjesbond »; « als ze niet rap is, zal ze gene meer krijgen ». Alhoewel haar verzekerd wordt : « dat de beste koeien op stal bezocht worden » en « dat op ieder potje een scheelken past », is ze maar weinig te troosten.

Een plechtige verloving, mogen we zeggen, is in het behandelde gewest, bij de volksmens niet bekend. Het meisje brengt « haar vrijer » in huis op een hoogdag of op een kermis, en omgekeerd, wanneer dus over 't algemeen eenieder in goede stemming verkeert. De vroegere gewoonte « van een pijpje te gaan ontsteken » is niet meer bekend, althans bij de volksmens. De jongelieden kriegen « kennis » in de danszalen en, merkte een onzer zegspersonen op : « de jonge gasten roken tegenwoordig geen pijpkens meer, 't zijn nu sigaretten ».

Misschien bestaat « een pijpken gaan ontsteken » nog wel bij de grote boeren en ook nog bij de jonkmans, welke reeds een zekere leeftijd bereikt hebben, doch dit mag als een uitzondering beschouwd worden.

Door de band « na de troep » spreekt men vlug van trouwen. Te Balegem « hangen ze uit » en « vallen ze eraf ». Te Elene hangen ze « algauw uitgeplakt » en zijn ze « driemaal geroepen ». Te Leeuwergem en te Oombergen « zijn ze in ondertrouw » en « zijn ze erafgedonderd ». Te Oosterzele « liggen ze in de geboden » en « zijn ze geroepen ». Te Scheldewindeke « hangen ze in de muite » en « zijn ze van de preekstoel gevallen ». Te Velzeke-Ruddershove « hangen ze uit » en « worden ze geroepen ».

Het aankondigen bij de familie van het huwelijk, geschiedt ge-

woonlijk onder de volgende termen : « Wij gaan trouwen en komen u vragen ».

De grote dag is aangebroken. Van gans het gewest, schijnt men enkel te Leeuwegem ietwat bijgelovig te zijn. Is het slecht weer op de trouwdag, dan betekent dit daar ongeluk in het huwelijk.

Na de plechtigheden op het gemeentehuis en in de kerk, kan het anders niet of de café's moeten bezocht worden. Na twee of drie « kapellekens » bezocht te hebben, verlaten de jonggehuwden de « compagnie » om hun « portret te laten trekken of maken ». De overigen trekken verder naar de herbergen.

De familieleden welke ver wonen worden met de auto gehaald; diegene welke niet te ver wonen, komen te voet of per fiets. In afwachting dat het koppel van de « portrettrekker » thuiskomt, wordt er iets « kort » gedronken.

Eten, drinken en daarna dansen — vrienden en kennissen worden tegen de avond uitgenodigd — is de boodschap.

In de namiddag gaan de genoodigden zien hoe het jonge paar « geïnstalleerd is ». Van deze gelegenheid wordt gebruik gemaakt om de jonggehuwden een poets te bakken : konijnenpoten worden in 't bed tussen de lakens gemoffeld, een veegborstel wordt aan het voeteinde gestoken, een bel wordt onderaan het bed gehangen, een « tuut »⁽³⁾ wordt tussen matras en ressort geduwd, enz.

Over 't algemeen begeeft het jonge paar zich het eerst te ruste. Opdat er geen van beiden de eerste zou sterven, stappen ze hand in hand en tegelijk, elk aan zijn kant, in 't bed.

Blijven de jonggehuwden inwonen, dan gaan de voorspellingen hun gang : « de schoenmoeder is een vieze mere », « ze hebben hun witte brood vóórgegeten », of « ze zullen het niet lang uithouden ».

Het eigenlijke leven begint, voorspoed, tegenslag, blijheid en droefheid wisselen elkander af. Voortaan zal alles samen gedeeld worden. Ziekten en kwalen duiken op, vooral het « Bamisweder » en de « uitkomen » zijn gevaarlijke perioden, vooral voor oude lieden.

Bij ziekten of kwalen kennen de huisgenoten en de geburen allerlei middeltjes en remedies, welke eerst toegepast worden, alvorens de dokter geraadpleegd wordt.⁽⁴⁾

Kan medische hulp niet meer baten, ja, dan mag men zich aan het ergste verwachten. De zieke heeft « het ver zitten », « hij ligt op zijn uiterste ».

Is een huisgenoot reeds tamelijk lang ziek, en « wordt er in de familie een kindje verwacht », dan vervullen hem sombere gedach

(3) Een « tuut » is een koolraap.

(4) Later volgt een hoofdstuk : Volksgeneeskunde en Bedevaarten.

ten, en zinspelende op de aanstaande geboorte en op zijn dood, zegt hij : « ene komen en ene gaan ».

Na de berechting, wacht men met bange vrees het naderend einde af; men roept de familie rond het sterfbed. Om zich te vergewissen « hoever hij (de zieke) gezet is », hoort men het traditionele : « Kijk eens wie hier is ». Naarmate de zieke de persoon herkent of niet, oordeelt men de ware toestand. Voor de stervenden, welke « moeilijk kunnen sterven », gaat men van het gewest naar Velzeke-Ruddershove de voorspraak inroepen van St. Oncommena, de patrones van de goede en zachte dood.

Zeer dikwijls gebeurt het, dat de zieke een opflikkering krijgt, hij voelt zich beter, doch « het is de beteringe vóór de dood ». Heeft de stervende de laatste snik gegeven, dan wordt de mond gesloten en drukken de naaste verwanten zijn ogen dicht. Onmiddellijk worden de vensterluiken van de voorgevel gesloten; de geburen en voorbijgangers weten, dat hij of zij « vertrokken is » (Balegem en Oombergen), « in lijke ligt » (Elene, Leeuwergem en Velzeke-Ruddershove), « het laten liggen heeft » (Oosterzele en Scheldewindeke).

Het lijk wordt gewassen, geschoren, « ververst of verschoond », in een laken gehuld en met samengevouwen handen, welke het kruisbeeld of de rozenkrans omklemmen, in de « kamer » gelegd. Gewoonlijk wordt zijn kerkboek onder de kin gestoken om de mond dicht te houden. Een vatje wijwater met een palmtakje wordt aan de voeteinden geplaatst.

Na de formaliteiten van overlijden op het gemeentehuis vervuld te hebben, wordt bij de pastoor de lijkdienst geregeld.

Te Balegem, Elene, Leeuwergem, Oombergen, Oosterzele en Velzeke-Ruddershove, brengt de misdienaar of de grafmaker het « doodskruis » en plaatst het aan de voordeur. Het « doodskruis » bestaat uit een koperen kruisje bevestigd op een in 't zwart geschilderde stok, met of zonder voetstuk.

Het is daar in die voornoemde gemeenten onverschillig met welke « dienst » de dode begraven wordt, men plaats er alleenlijk voor iedereen naast de voordeur hetzelfde kruis.

Echter te Scheldewindeke, daarentegen, wordt, naargelang de « dienst », het kruis met of zonder zwarte vaandels geplaatst. Voor tweede en derde klas, heeft men enkel het kruis; voor eerste klas, het kruis plus één vaandel; voor een koordienst het kruis plus twee vaandels. Te Scheldewindeke stuurt men een jongen uit de gebuurte om het doodskruis te gaan afhalen ofwel brengt het de grafmaker.

Een naaste gebuur gaat de andere geburen « uitnoden » voor de

« dienst of uitvaart ». Merken wij hier op, dat, zo de afgestorvene met een « grote » dienst begraven wordt, men doodsbriefven laat drukken, welke een naaste gebuur ronddraagt.

De gebuurvrouwen komen te Balegem, Leeuwergem, Oombergen, Oosterzele en Velzeke-Ruddershove in het sterfhuis 's avonds, zolang de dode boven de aarde ligt, bidden in de huiskamer voor zijn zielezaligheid⁽⁵⁾. Wie het best kan, bidt vóór; gewoonlijk een oud vrouwtje of een kwezel. Wil iemand er « de dode nog eens zien » en hem een « kruisje met wijwater geven », dan wordt dit niet geweigerd. Te Elene bidt men 's avonds thuis of in de kerk, naargelang het sterfhuis ver of dichtbij de kerk gelegen is. Te Elene bestaat verder het gebruik dat alle geburen enkele franken storten, om enkele dagen na de begrafenis « een zielmis te laten lezen » voor de afgestorvene gebuur. Elk overhandigt zijn bedrag aan de persoon welke « komt uitnoden ». Te Scheldewindeke wordt enkel in de kerk gebeden, zolang de « dode boven de grond » ligt. Een zuster uit het klooster bidt voor.

De schrijnwerker heeft intussentijd de maat genomen voor de « lichter ». Behoudens uitzonderlijke gevallen, wordt het lijk slechts gekist de dag vóór de begrafenis.

Met het « kruis van de dood » voorop, wanneer het begint « te luiden », wordt de dode door de naaste geburen (mannen) naar zijn laatste rustplaats gedragen. Is er een « dienst met drie priesters » (d.w.z. 1e klas- of koordienst), dan wordt het lijk afgehaald door de priesters tot aan het sterfhuis; de dragers met het lijk volgen.

Wordt te Balegem de afgestorvene begraven met een eerste-klas-dienst of koordienst, dan is de lijkwagen verplichtend. (De lijkwagen komt van Zottegem).

Te Scheldewindeke bestaat er sedert enkele maanden een lijkwagen, doch zijn gebruik is niet verplichtend. Soms moet men wel beroep doen op de lijkwagen, bij gebrek aan dragers. Vooral in die buurten waar de mannen « werken », 't zij in of buiten de gemeente, is het soms moeilijk dragers te vinden. De vaandels, welke men te Scheldewindeke bij het doodskruis plaatst, worden voorop gedragen door de misdienaars.

Als het lijk gedragen wordt (dus niet als het vervoerd wordt met de lijkwagen), houdt men halt aan de kruiswegen. De dragers knielen en slaan een kruisteken. De volgers doen hetzelfde en ieder bidt stil in zichzelf, gewoonlijk één Onze-Vader en één Wees-Gegroet.

Na de begrafenis vergezellen zowel mannen als vrouwen de dode naar zijn laatste rustplaats. Rust de kist in de groeve, dan

(5) Onze zegspersoon beweert dat dit gebruik te Velzeke-Ruddershove « afvalt ». Tegenwoordig geschiedt dit in veel mindere mate.

werpen eerst de familieleden en vervolgens elk van de aanwezigen een schop aarde of een bloem op de kist. Een naaste bloedverwant bedankt voor de bewezen eer, en belooft aan de dragers van « hen te komen voldoen ». Inderdaad, deze krijgen een vergoeding voor hun dienstbetoon. Gewoonlijk wordt het kruisbeeld van de kist afgenomen en medege dragen naar huis, waar het zo, tot aandenken van de afgestorvene, aan de muur gehangen wordt. Sommigen plaatsen het kruis in een lijst, ze laten het « encadreren ».

De familieleden zijn genodigd op de « begravinge ». Het lijkmaal wordt gewoonlijk thuis gehouden. Zijn de familieleden te talrijk, dan heeft het lijkmaal plaats in een café. De gewone mens geeft brood met hesp, met kaas, enz. Bij de grote boeren geeft men over 't algemeen een volledig noenmaal.

Onvermijdelijk wordt de dode in herinnering geroepen : « hij was in de fleur van zijn leven », « hij was in zijn beste tijd », « hij was in de schoonste tijd van zijn leven ».

Het rouwdragen bij de gewone mens is niet veralgemeend : sommigen dragen wel, anderen geen rouw. Indien de rouw wel gedragen wordt, steekt de vrouw in zwarte kleren en de man draagt een zwart bandje op de kraag van zijn zondagskostuum. Voor de ouders duurt het rouwdragen een drietal maanden; voor een naaste bloedverwant, ongeveer zes weken.

Sterft een kind onder de zeven jaar, dan plaatst men te Balegem « het kruisje der kindsheid » aan de deur. Te Elene, Oombergen en Velzeke-Ruddershove plaatst men hetzelfde kruis als voor een volwassen persoon. Te Oosterzele plaatst men niets. Te Scheldewindeke plaatst men een klein houten kruisje, welke naderhand op het grafje geplant wordt.

Met het doodskruis(je) voorop, wordt het lijkje door de vriendjes van het kind naar de rustplaats gedragen. De schoolkinderen volgen over 't algemeen na de familie. Te Balegem, Elene, Leeuwergem, Oosterzele, Scheldewindeke en Velzeke-Ruddershove wordt het kindje begraven met een « engelkensmis ». Te Oombergen geschiedt de begrafenis 's namiddags met een lof.

(Wordt voortgezet)

M. BROECKHOVE.

Nog over Lode Lievevrouw-Coopman.

1. — Aanvulling Bibliografie.

In zijn « Lodewijk Lievevrouw herdacht », bijdrage verschenen in « Oostvlaamsche Zanten » 27 jg., 1952 n^r 5, blz. 51-65, deelde Fr. De Coster een ontwerp van bibliografie van de toneelwerken van L. Lievevrouw mede. Aan de daar medegedeelde lijst kunnen we, aan de hand van een artikel van **Karel van de Woestijne**, verschenen in de jaargang 1899 van « Het Tooneel (Tooneelnieuws en Kunstbelangen) », redactie, Slijpstraat 106, Gent, de hierna-
vermelde stukken toevoegen; alle drie dus vóór 1899 geschreven :

Het Zomerlief, zangspel in één bedrijf.

De Helden van den Arbeid, sociaal drama in vijf bedrijven.

Het Schoonste Meisje, (met Pol Anri), zangspel in één bedrijf.

2. — De Volksmuziekschool.

Op blz. 59 van hoger genaamde bijdrage stipt Fr. De Coster zonder meer aan dat L. Lievevrouw ook een Volksmuziekschool deed ontstaan, die na vier jaar moest verdwijnen. Hierover verstrekt nadere uitleg een eigenhandige nota van L. Lievevrouw, aan het archief van de Bond in 1949 overhandigd. We delen ze hierna woordelijk mede :

« Vóór 1914 richtte Max Trenteseau op : **Muziekonderwijs voor het Volk**, dat bestond om 's winters alle veertien dagen een publiek concert te geven met zijn leerlingen, jongens en meisjes, die alsdan eenige liederen zongen; en gewoonlijk opgeluisterd door een goeden zanger. Na 1918 verdween deze instelling en daar Max Trenteseau van hem niet meer hooren liet, stichtte de Tooneelschool op mijn voorstel eene **Volksmuziekschool** met als leeraren **L. Arschodt** en **A. Verhees**. De school had zooveel succes, zooveel leerlingen, dat de Commissie van het Conservatorium er heftig tegen opkwam. Van hooger hand werd ons vriendelijk verzocht onze werkzaamheden te staken. Als vergoeding bekwam de Tooneelschool jaarlijks de subsidie van 2000 fr. door de stad verleend. T(oonel)school 4.500, Muzieko(nderwijs) 2000. Samen 6500 fr. »

Het is de gelegenheid ook om een storende drukfout te herstellen, geslopen in het « In Memoriam L. Lievevrouw » op blz. 153 van O. Vl. Zanten, 26 jg. 1951, waar werd gezegd dat hij een tweede huwelijk met Mathilde De Coene heeft aangegaan; de naam van zijn tweede vrouw en overlevende weduwe dient **Mathilde De Cavel** te worden gelezen.

Jos. VERMEULEN.

Zanten.

TWEE OUDE ZEELSE KINDERSPELEN OP RIJM BESCHREVEN.

Een echt curiosum lijken ons wel deze twee, mondeling overgeleverde berijmde beschrijvingen van twee oude Zeelse kinderspelen.

De schrijver en dichter, van deze beschrijvingen was **Daniël Waterschoot**, een achttiendeuws onderwijzer op de wijk Hansevelde, te Zele. Hij stierf in 1775.

Hier volgen dan de berijmde, niet-onverdienstelijke beschrijving, eerst van « Schaduw trappen » en dan van « Het spel in d'O ». We delen ze gaarne mede. Beide spelen worden sinds geruimen tijd door de Zeelse jeugd niet meer gespeeld.

1. — Schaduw trappen.

Bij schoon zonneweer liepen de kinderen elkander na en trachtten op de schaduw van het hoofd van hun makkers te trappen. Deze bewogen het hoofd voor- en achterover, links en rechts, om het spel te bemoeilijken. Een echt acrobatisch spel was het.

Hier volgt de beschrijving van Daniël Waterschoot, die er ook een zedenles, zoals men merken kan, heeft aan toegevoegd.

Ziet eens loopen met heel hoopen
Kinders, 't een en 't ander naer.
Ziet ze stappen, schaduw trappen,
Hoort z'eens roepen : « 'k Heb u daer »!
Die loopt vooren, wilt niet hooren,
Maer vervoordert zijne baen;
Spijts z'hem volgen, als verbolgen,
En naer zijne schaduw staen.
Door 't gewemer en 't geschemer
Van zijn schaduw, zijn z'als blind;
Dat zij struyklen en induyklen
't Eerste putjen, dat men vindt!

« Schrandre vrome, ziet niet omme
Als u een kwaey tong uyt nyd
Door boos klappen naer komt stappen,
Peyst dat maer uw schaduw lydt.
't Kwaed zal zomp'len, het zal domp'len
In verderf en uyt crediet;

Het zal lyden, gy verblyden,
Die naer 't kwaed niet om en ziet.
O myn ziele! zoo 't gevele,
Dat een mensch, door 's duyvels raed,
Ons wou hind'ren, faem vermind'ren,
Toch uw regte wegen gaet.
Houd d'hertstochten wel gevlochten,
Zulks gy zelf niet komt ten val :
Onzen spezkak, onzen drekzak
Is maer schaduw; gy zyt 't al. »

2. — Het Spel in d'O.

Wie, hoe vernuft van geest, zal rechtig kunnen weten
Hoe dees zoo haest van 't spel de vreemde woorden weten?
't Is : « Enkel op den bol! » of « Dobbel alle bey! »
Of « Onverbeurt van meet! », dan weder : « Alles 't ey! »
« 'k Verbie u kwysche plak. », « Wilt op den fimper letten! »
« 'k Verbie u hoog en trek! », « 'k Verbie u 't kobeljetten! »
« 'k Verbie u dikkelwil » en « Uyt en in » men hoort.
« 'k Verbie u, makkers, scheut! » schudd'hij en schudde voort.

Zele

Remi ARENS.

GENTSE TYPEN.

Nog iets over Siesken, de Gistmarchand.

In zijn suksesboek « Galerij van Gentse Typen » heeft Emiel Andelhof ook de figuur van « Siesken de Gistmarchand », (blz. 125-135), behandeld. Het was iemand die er van hield buitenissige streken uit te halen. Ene daarvan, door Em. Andelhof vermeld, was zijn avontuur bij de uitverkoop van de dieren van de « Gentse Beestenhof », zoals de Gentenaars doorgaans hun dierenpark noemden; veiling, waarop hij o.m. de beer had gekocht en waarbij hij vooral met de olifant « Betsy », bij een opbod voor de lolle, aan zijn vingers was blijven zitten. De uitkomst was ten slotte, een beren- en een olifantendiner geweest. Men raadplege daarover het bewuste boek.

Wijlen Griffier van Loo, vertelde me daarover, een tiental jaren geleden (Jan. 1943), in 't gewag van het toen juist verschenen boek, o.m. het volgende : « Ik heb als jongen van 17 jaar aan die olifantendiner deelgenomen. Ik was toen tweede klerk bij de verkopende deurwaarder. » Het vlees van de olifant was rozig van uiterlijk, maar zó taai dat het zelfs niet te kauwen was. Al wat

kon worden gedaan, was een brokje ervan in de mond te nemen om er eens de smaak van te hebben. Meer was niet mogelijk. Ook het vlees van de beer was zo taai, dat het niet « etelijk » was. Wat hij zich nog goed herinnerde was, dat men ook twee « martiko's » voor het diner had klaar gemaakt; maar men had het ongelukkig idee gehad ze in hun geheel te braden. Niemand kon het over zijn hart krijgen er van te eten; want elkeen had dezelfde indruk : 't was of ze gingen menseneters zijn.

Na het diner werd de olifantenkop verkocht aan een zekere Froidure, één van de goede vrienden van Siesken, waarmee hij veel te zien was.

Die olifantskop heeft dan een lange tijd in « Rotterdam », een café-chantant op de Koornmarkt, ten toon gesteld gestaan. Daarna werd hij verkocht aan een rondreizende foorkramer, die er de buiten mee opging.

In dit verband is het wel interessant even de aandacht te trekken op het feit dat het het volgend jaar, in 1954 dus, vijftig jaar zal geleden zijn dat de Gentse Dierentuin ophield te bestaan. Het besluit tot likwidatie van de maatschappij werd op 22 Maart 1904 genomen en de openbare veiling der dieren, waarvan zoëven sprake, werd in April van hetzelfde jaar gehouden.

Maar weet men wel, — nu dat dit jaar (1953) het Koninklijk Verbond der Gentse Gebuurtedekenijen (K. V. G. D. G.) zijn vijftigjarig bestaan herdacht, mocht bij die gelegenheid wel even daaraan worden gememoreerd. — dat één der eerste gevallen, waarop men op de effectieve tussenkomst van het zo pas gestichte verbond (op 18 Jan. 1903, toenmaals onder de benaming van « Officiële Dekenbond van Gent »), meende beroep te mogen doen, het een ultieme poging gold om het verdwijnen van den « Beestenhof » te voorkomen en deze zo wetenschappelijke als spectaculaire aantrekkelijkheid voor de Gentenaars te behouden? Nu zou men ook spreken, en terecht, van toeristische bezienswaardigheid. Het initiatief, dat uitging van de « Gazette van Gent » mocht echter niet slagen.

Een andere van de «toeren» door Siesken uitgehaald was met een arreslede met twee paarden bespannen over het bevroren Dok te rijden. Die slede, waarmee het beruchte exploit was aangedurfd en uitgevoerd, werd naderhand aan de antiquair Vleurick verkocht. Het was de indruk van mijn zegsman dat, naar alle waarschijnlijkheid, die slede thans in het Museum voor Folklore zou moeten berusten. Het ware interessant kon men daar zekerheid over krijgen.

V.

Oostvlaamse Folkloristische Bibliografie.

(16^e Vervolg)⁽¹⁾

AFSPANNINGEN. Verhoustraete (Arth.). — Oude afspanningen te Aalter. Ons Heem, 10^e jg., n^r 1-2 (1952), blz. 12.

(Aalter, halfweg tussen Gent en Brugge gelegen, was de geschikte plaats tot het oprichten van een afspanning. De oudste was de « Vijf Ringen » aan de oude heerweg. De tweede « Sint Hubrecht » aan de vaart Gent-Brugge, geopend in 1613, dan « de Drie Posthoorns » ook aldaar, « de Papegaey » aan de brug, gelegd in 1777, en eindelijk een paar aan het station, na de opening van de spoorlijn in December 1838).

APOSTELBROKKEN. Maes (Robrecht). — Rupelmonde en het Apostelbrokken werpen. De Toerist, 31^e jg., n^r 7 (1 April 1952), blz. 164-167.

BEDEVAARTGEBRUIKEN. Brouwer (Jozef de). — De verhuuring van de rijve der « Nood Gods » van Lede. Het Land van Aalst, 4^e jg., n^r 2 (1952), blz. 72-79.

(Tot in het begin van de XVIe eeuw was het de gewoonte de rijve of reliekenkast van bekende heiligen te verhuren tegen een vaste prijs voor een bepaalde tijd aan personen, « boodschappers » of « questeerders » genoemd, die er mee trokken naar bepaalde plaatsen, waar de relikwieën door de gelovigen in de kerk konden vereerd worden, mits toelating van de bisschop van het bisdom, waarin de boodschapper de relikwie wou ronddragen. Daarbij werd ieder jaar meestal een vaste weg gevolgd en werden regelmatig dezelfde plaatsen aangedaan. Dit was ook het geval met de rijve van O. L. Vrouw van Lede. Voor de eerste maal wordt er melding gemaakt van ronddragen dezer rijve in een rekening van 1447-1448 der St.-Maartenskerk te Kortrijk. De laatste maal is er spraak van een verhuuring in een kerkrekening van 1549, van Lede zelf. De verschillende pachters, alsook de huurprijs worden opgegeven aan de hand van de kerkrekeningen van Lede).

BIJNAMEN. Leys (O.). — Vlaamse Bijnamen vóór 1225. Mededelingen van de Ver. voor Naamkunde te Leuven, 27^e jg., n^r 3-4 (1951), blz. 109-120; 28^e jg., n^r 1-2 (1952), blz. 61-67.

(1° deel : van Baco(n) tot Kyncaber; 2° deel : van Leest tot Winter).

BLOKMAKERSAMBACHT. Janssens C. SS. R. (Pr.). — In en rond een Wase blokstal. Volkskunde, 52^e jg., n^r 4 (1952), blz. 216-227. Geïllustreerd.

(Een degelijke bijdrage tot de studie van het blokmakersambacht in 't Waasland : techniek, folklore, volkstaal).

(1) Zie Oostvl. Zanten, XVI (1941), 119, 166; XVII (1942), 114, 190; XVIII (1943), 91; XIX (1944), 19, 69; XXI (1946), 22; XXII (1947), 21; XXIII (1948), 7, 72; XXIV (1949), 111; XXV (1950), 73; XXVI (1951), 90; XXVII (1952), 19, 123.

ST. CHRISTOFFEL. Linden (R. Van der). — De St. Christoffelbedevaarten in Oost-Vlaanderen. De Landwacht, 24-7-52.

(Ontstaan en inrichting van de verschillende St.-Christoffelbedevaarten in Oost-Vlaanderen : Aalst, Deurle, Evergem, Gentbrugge, Lebbeke, Polare, Scheldewindeke, St.-Niklaas en Wetteren. Sedert 1952 ook te Assenede. Beschrijft tevens de verschillende bedevaartvaantjes).

COSTER (FRANS DE). F. — Frans de Coster overleden. Vooruit, 12-6-52.

(Omstandig in memoriam over ons betreurd medelid Frans de Coster. Zie ook L. Lievevrouw-Coopman).

EREMBODEGEM. X. — Zo leeft Erembodegem, Zondagvriend (Antwerpen), 1952, n° 47, blz. 12-13. Geïllustreerd.

(Interessant reportage over het volksleven te Erembodegem, ook beschrijving van enkele volkstypen aldaar).

FIERTEL. Emmanuel (Broeder). — De Fiertel, onze oude Traditie. Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement Inde. I (1948-1949), blz. 18-20; II (1949-1950), blz. 11-13. Met kaart van de Sint-Hermesomwegang.

(Over de Fiertel verschenen nog : J. Van Es, Ronse en de Fiertel. Oost-Vlaanderen. Maandelijks Informatiebulletin uitgegeven door de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 1° jg. n° 2 (Mei 1952), blz. 1-2. Geïllustreerd. Laute (Firmin J. M.), De Fiertel van Ronse. De Toerist, 31° jg., n° 11 (1 Juni 1952), blz. 283-285. Geïllustreerd en met kaart).

FOLKLORISTISCHE KALENDER. Roekeloos (A.). — Proeve van Folkloristische Kalender van Ronse. Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement Inde. II (1949-1950), blz. 24-35.

(Overzicht, volgens de kalender, van de voornaamste feiten uit het Ronsische volksleven. Bedoeld als navraag naar folkloristische bijzonderheden betreffende Ronse).

HANDBOOGSCHUTTERS. Debr. — Het Koninklijke Hoofdgilde St. Sebastiaan. Het Laatste Nieuws, 17-8-52.

(Handelt beknopt over het ontstaan van het handboogschuttersgilde St. Sebastiaan, te Gent, over zijn reglementen, de stadstoelagen, de koningsschietingen en waardevolle herinneringen betreffende dat gilde).

HEEMKUNDE. Keyser (Prof. Dr. P. de). — Heemkunde en Stadscultuur. Ons Heem, 11° jg., n° 5 (1951), blz. 119-122.

(S. betoogt dat de stadscultuur niet buiten de belangstellingsfeer van de heemkundigen en zeker niet van de folkloristen mag gesloten worden. Als object van een stedelijke heemkundige studie neemt hij het marktplein en geeft het plan voor een dergelijke studie op, met als voorbeeld de Korenmarkt te Gent).

HERBERGNAMEN. Brouwer (J. de). — Herbergnamen in het Land van Aalst vóór 1780. Het Land van Aalst, 4^e jg., n° 1 (1952) blz. 36-46.

(Een lijst van herbergnamen, meest uit 1779 en bijna alle ontleend aan document n° 403 van het Fonds der Kastelnij Aalst, als volgt ingedeeld : 1) De « Sinten » (20 nrs); 2) de Beroepen (6 nrs); 3) de Dieren (49 nrs); 4) de Heraldiek (8 nrs onderverdeeld); 5) Getallen (18 nrs); 6) Kleuren (6 nrs onderverdeeld); 7) Planten (8 nrs); 8) Geschiedenis en Volksleven (23 nrs onderverdeeld); 9) Gebruiksvoorwerpen (41 nrs); 10) Speciale bestemming, bouw en ligging (25 nrs); Verschillende (41 nrs), waaronder vele bij de vorige rubrieken dienden opgenomen te worden, zoals de Meiboom, de Mote, het Sas, enz.).

HUISNAMEN. Brouwer (Jozef de). — Oude Huisnamen te Aalst. Het Land van Aalst, 3^e jg., n° 6 (1951), blz. 235-241.

(Een lijst van 85 Aalsterse huisnamen uit de 15^e eeuw. Als vergelijkingsmateriaal worden ook de herbergbenamingen uit zeer vele dorpen van het Land van Aalst vermeld, ontleend aan bundel n° 403, Fonds Kastelnij Aalst).

IJSKELDERS. Deprest (Fr.). — Drongen. De Ijskelder van het Kapellegoed. Ons Heem, 9^e jg., n° 5(1951), blz. 128.

(Uitvoerige beschrijving van deze kelder, die sedert 1927 niet meer gebruikt wordt. R. v. d. Abeele vermeldt ook een ijskelder te Astene in de hof van wijlen kunstschilder Em. Claus. Verder nog over ijskelders : Suys, Aloïs, Ijskelder te Peteghem-bij-Oudenaarde, Ons Heem 9^e jg., n° 6 (1951), blz. 172; te Beveren-Waas (Kasteel Auwegem, kasteel ter Saksen, kasteel Molenberg), door C. Van Damme, en te Nevele (Kasteel De Motte), door A. Janssens, Ons Heem, 10^e jg. n° 3-4 (1952), blz. 83-84. Twee te Gent, Fr. De Coster, Oostvl. Zanten, 1953, blz. 76).

DE KEYSER (PROF. DR. P.). — Album Prof. Dr. Paul de Keyser. De Jubilaris aangeboden bij zijn zestigste verjaardag. 1951, Drukkerij De Meester, Wetteren, CXII en 200 blz. Geïllustreerd.

(Zie bespreking in Oostvl. Zanten, 27^e jg. (1952), blz. 101. Daarin verschenen de volgende bijdragen met betrekking tot de folkloristische activiteit van Prof. de Keyser : Roemans (Dr R.). Levensschets van Prof. Dr P. de Keyser, blz. XI-XVIII. F. Van Es. Prof. Dr P. de Keyser, de Folklorist, blz. XIX-XXXII. Roemans (Dr R.). Bibliografie van Prof. Dr P. de Keyser, blz. XLVI-CXII).

KINDERRIJMPJES. Gaublomme (Valère). — Rijmpjes bij Kinderspelen te Erembodegem. Het Land van Aalst, 4e jg., n° 3 (1952), blz. 122-142; n° 4 (1952), blz. 224-229.

(Een verzameling van 37 aftelrijmpjes (jongens), 29 aftelrijmpjes (meisjes), 10 rijmpjes bij spelen (welke ?), 6 rijmpjes bij balspel, 41 rijmpjes bij koordspringen, 13 rijmpjes bij de rondedans, verzameld in de jongens- en meisjesscholen te Erembodegem. In het vervolg nog 19 rijmpjes bij de rondedans en een bijvoegsel met 5 aftelrijmpjes, 2 rijmpjes bij koordespringen, 3 rijmpjes bij rondedans, 8 rijmpjes bij spelen en 1 schommellied).

KINDERSPELEN. Lievevrouw (L.). — Spelen mijner Jeugd. Tekeningen van Aug. Ingelbrecht. Inleiding door Prof. P. de Keyser. Uitgave van de Bond der Oostvl. Folkloristen, Gent, 1952, VII en 122 blz.

(Zie bespreking in Oostvl. Zanten, 27^e jg., n^r 6 (1952), blz. 164).

KODDIGE FIERTEL. X. — De Fiertelommegang te Eine. Folkloristische groepen dansten door de straten. Het Laatste Nieuws, 24-9-52. Geïllustreerd.

(Beschrijving van de « Koddige Fiertel », die op Maandag, 12 September 1952, te Eine uitging. Zie ook De Zweep, 5-10-1952, blz. 3 : De « Fitel » van Eine, met 3 illustraties).

KRUISEN. Suys (A.). — Nog kruisen langs de wegen. Ons Heem, 9e jg., n^r 6 (1951), blz. 153-156.

(Over 4 dergelijke kruisen te Mere, één te Haaltert en één te Hofstade-bij-Aalst. Zie ook Ons Heem, 10e jg., n^r 3-4 (1952), blz. 83, over een dergelijk kruis van 1792 te Beveren-Waas, door A. Goethals).

KRUISEN. Cassiman (A.). — Kruisen, bomen, handen. Ons Heem, 10e jg., n^r 3-4 (1952), blz. 84-85.

(Het betreft hier kruisen aan kruiswegen gesteld om gevaar aan te duiden, bomen gebruikt als afsluiting. Handen waren tekens ter aanduiding der richting. Allerlei gegevens daarover uit oude documenten betreffende vooral het Gentse en de omgeving van Deinze).

LIEGEN. Keyser (Prof. Dr. P. de). — Het Liegen in de Folklore. Album Prof. Dr. P. de Keyser, 1951, blz. 53-91.

(De betekenis van het liegen in de menselijke samenleving. Soorten van leugens. Het liegen in de spreekwoorden, in het volksgeloof, in het kaartenspel. Leugenwedstrijden. Leugenverhalen. Het liegen in de volkshumor, in de kinderrijmen. De leugenliederen).

ST. LIEVENSBEDEVAART. Foncke (Robert). — « Kaliote af ». Kommentaar bij een Laat-Middelnederlands kwatrijn. Versl. en Mededelingen der Kon. Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde, 1951, blz. 95-112 (Overdruk : 22 blz.).

(Een historisch-folkloristische studie over de vermaarde St.-Lievensprocessie naar aanleiding van de « Kalioteopstand » van 29 Juni 1467, op touw gezet door de St.-Lievensbedevaarders daags na de blijde intrede van Karel de Stoute te Gent, waarop een kwatrijn uit een zestiende-eeuws handschrift van Anthonius Stalin en Jacob de Hont, pastoors te Axel, zinspeelt).

LIEVEVROUW-COOPMAN (L.). F. D. V. — Lodewijk Lievevrouw en Frans de Coster. Het Laatste Nieuws, 29-6-52.

(Handelt bijna uitsluitend over het leven en het werk van L. L.-C., naar het artikel van wijlen F. de Coster verschenen in Oostvl. Zanten, 27^e jg., n^r 3, bl. 51).

LIJKSTRO. Janssens C. ss. R. (Pr.). — Oorsprong en betekenis van het Lijkstro. Volkskunde, 53^e jg., n^r 1 (1952), blz. 32-33.

(S. betoogt aan de hand van talrijke kerkelijke en burgerlijke documenten, dat het lijk- of reeuwstro zijn oorsprong vindt in de sacramentaliën van het H. Oliescl en wortelt in de liturgie, terwijl het stro aan het sterfhuis van burgerlijke, administratieve oorsprong schijnt, ten tijde van de pest).

O. LIEVE VROUW. Lourdault (E. H.) en Belle (J. Van). — Edelare. — Kerselare (1452-1952), in Oudenaarde, een Juweel. Een gids op alle gebied. Uitg. E. Meganck, Gent, 1952, blz. 50-52.

(Een woordje geschiedenis, folklore, legenden, programma der viering van het 500^e eeuwfeest van de bedevaart, op Zondag, 25 Mei 1952).

IDEM. Vijver (Ferdinand Van de). — Het honderdjarig bestaan van een Kapel te Zeveneken. Kapel en Beeld, 4^e jg., n^r 2 (1952), blz. 16.

(Handelt over de kapel gewijd aan O. L. Vrouw en staande op de hoek van de Halfdreef en de steenweg Gent-Antwerpen, wijk « De Zavel ». Ze werd opgericht in 1852 als dankbetuiging van de gemeente na de vreselijke cholera, die de streek toen heeft geteisterd).

IDEM. Brouwer (J. de). — O. L. Vrouw ter Nood te Denderleeuw. Mariaal Tijdschrift (Ledeberg), 15-9-51, blz. 119-120. Geïllustreerd

(Handelt over het Strokappelletje, wijk Bakergem, en het 15e eeuwse beeld van O. L. Vrouw ter Nood, sedert 1939 in de kerk van O. L. Vrouw ter Nood, op het Landuit, verder ook over de lazarij en de melaatsen).

IDEM. Gaublomme (Valère). — De Kapel van O. L. Vrouw ter Muren, te Erembodegem. Mariaal Tijdschrift (Ledeberg), 15-12-50, blz. 31-32; 15-3-51, blz. 59-64; 15-6-51, blz. 77-79. Geïllustreerd.

IDEM. Brouwer (J. de). — O. L. Vrouw van Hofstade. Mariaal Tijdschrift (Ledeberg), 15-6-51, blz. 85-86. Geïllustreerd.

(Handelt over de omstreeks 1800 afgebroken kapel van O. L. Vr. te Wachene, die reeds in de 15^e eeuw bestond en druk bezocht werd door de bewoners der omliggende gemeenten).

IDEM. Brouwer (J. de). — O. L. Vrouw van Lede, gezeid de Nood Gods. Mariaal Tijdschrift (Ledeberg), 15-12-51, blz. 29-32; 15-3-52, blz. 46-52. Geïllustreerd.

(Inleiding over de geschiedkundige bronnen en over het beeld. I. Aankomst van het beeld (4-5-1414); II. De Verering. III. De verhuring der rijve van de Nood Gods. IV. De plechtige Ommegang. V. Vernieling van het miraculeus beeld?)

IDEM. Brouwer (J. de). — Werd het beeld van O. L. Vrouw van Lede in 1581 vernield? Het Land van Aalst, 4e jg., n^r 1 (1952), blz. 16-19.

(De vraag of dit genadebeeld gedurende de Nederlandse Beroerten door de Geuzen vernield werd, blijft open. S. haalt de verschillende getuigenissen voor en tegen de vernietiging ervan aan).

IDEM. X. (Schroeder, P.). — Notre-Dame à l'Encrier, Le Patriote Illustré, Noël, 68e jg., n° 51, December 1952, blz. 1561-1562. Geïllustreerd.

(De legenden van « O. L. Vrouw met de Inktpot », waarvan er beelden staan te Brugge aan de gevel van het Stadhuis en te Gent aan die van het Grote Vleeshuis, en waarbij ook dat van Aardenburg vermeld wordt).

LOGEMAN (PROF. DR. H.). — Zie Openluchtmuseum.

MEIBOMEN. Es (F. Van). — De Meibomen in het Vlaamse Land. De Zweep. Weekblad, 4-5-52, blz. 3. Geïllustreerd.

(Handelt over de drie meibomen, die van « De Nieuwe Meiboom », die van « Willen is Kunnen » en die van de Botermelkstraat, die nog jaarlijks te Aalst worden geplant. Zie ook illustratie in « Het Laatste Nieuws » van 2-5-52).

NIEUWJAARSGEBRUIK. Pieters (J.). — Het uitgaan met de Beer in het Dendermondse. Volkskunde, 53^e jg., n° 4 (1952), blz. 204-215.

(Zie bespreking in Oostvl. Zanten, 27^e jg., n° 5 (1952), blz. 129).

OMMEGANG. — L. D. L. De Ommegang met het Ros Beiaard te Dendermonde. De Standaard, 9-6-52. Geïllustreerd.

(Zie ook « Het Nieuwsblad », « Het Laatste Nieuws » van 9-6-52. Geïllustreerd. Verslag over de ommegang met het Ros Beiaard op Zondag, 8 Juni 1952).

ONDERWIJS. Graeve (G. J. G. de). — Het Onderwijs in de parochie en gemeente Letterhoutem. Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring, 1950-1951, blz. 45-55.

(Beknopte historiek van het onderwijs in deze gemeente vanaf het jaar 1764 tot heden).

IDEM. Wymeersch (Leon van). — Het Onderwijs te Zottegem. Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring 1951-1952, blz. 5-23. Geïllustreerd.

(Historiek van het onderwijs te Zottegem vanaf het midden der XVIe eeuw tot heden).

OORLOGSFOLKLORE. Keyser (Prof. Dr. P. de). — Vlaamse Oorlogsfolklore. Album Prof. Dr. P. de Keyser, 1951, blz. 5-18.

(Handelt over de soldatentaal. Opgenomen uit de Gentse Studentenalmanak, uitgegeven door het Taalminnend Studentengenootschap « 't Zal wel Gaan », 49^e d., 1919, blz. 125-146).

OOSTERZELE. Noterman (Adolf). — Oosterzele. Een bijdrage tot de toponymie en de folklore. Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring, 1951-1952, blz. 31-56. Geïllustreerd.

(De toponymie wordt bestudeerd aan de hand van kerkrekeningen, oude en moderne kaarten, dagbladen. Spijtig genoeg moeten wij een kaart waarop de vermelde toponiemen gebracht zijn derven. In het hoofdstuk Folklore handelt S. over het postwezen, de markten, de klederdracht, de molens, de herbergen, de volksdevotie, het volksgeloof. Een tiental sagen worden meegedeeld).

OPENLUCHTMUSEUM. Keyser (Prof. Dr P. de). — Uit de voorgeschiedenis van het Nederlands Openluchtmuseum. Volkskunde, 53^e jg., n^r 3 (1952), blz. 134-143. Geïllustreerd.

(Bij gelegenheid van de 40e verjaring van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem, herdenkt S. hier zijn oud-leraar Prof. Dr H. Logeman, de vader van de Openluchtmuseum-idee in Nederland en in België met zijn artikels over « Vrije-Luchtmuseums van Scandinavië » in « Vragen van den Dag » van 1909, en « Les Musées en Plein Air de la Scandinavie » in het December-n^r 1909 van « L'Art public ». Beide artikels worden gecommentariëerd. Volgt dan als aanhangsel een onuitgegeven (?) artikel van Prof. Logeman over de opening van het Openluchtmuseum te Arnhem op 13 Juli 1918. Als illustratie een portret van Prof. L. en een reproductie van het Ontwerp van Openluchtmuseum in het Stadspark te Gent (1913) door A. Heins, ontwerp dat schijnt verloren te zijn).

PERSOONSNAMEN. Vangassen (H.). — Persoonsnamen te Ninove in 1458. Het Land van Aalst, 4^e jg., n^r 1 (1952), blz. 22-33.

(Een lijst van 371 namen van Ninoofse belastingbetalers uit 1408 door S. alfabetisch gerangschikt. De namen werden ook systematisch ingedeeld en uitgelegd).

POPPENSPEL. Keyser (Prof. Dr. P. de). — Lekebeschouwingen over het Poppenspel en zijn Magie. Album Prof. Dr. P. de Keyser, 1951, blz. 35-52.

(Opgenomen uit : « De Magie van het Poppenspel », Gent, Uitg. van de Bond der Oostvl. Folkloristen, 1943, blz. 39-57).

REDERIJKERS. X. — De « Leeuwerckenaars » te Dendermonde. Viering van 500-jarig bestaan. Het Laatste Nieuws, 9-9-52.

(Beknopt geschiedkundig overzicht van de Dendermondse rederijderskamer « De Leeuwerckenaars », alsook van haar bedrijvigheid, bij gelegenheid van de viering op 14 September 1952 van het 500-jarig bestaan dezer kamer).

IDEM. Wymersch (Leon van). — Wetenswaardigheden over Zottegem. Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring, 1950-1951, blz. 5-27.

(Eigenlijk een korte historiek van de rederijderskamers van Zottegem : de oude Rhetorica en de latere « Zuigelingen van Pollus »).

REUZEN. Od. — Bloemenstoet te Lebbecke. Het Laatste Nieuws, 5-8-52. Geïllustreerd.

(Beschrijving van het Lebbeckse reuzenpaar : Jef Tomat (1928) en Mie Spruyt (1948) en van hun kinderen, de tweeling Wisken en Sissen (1950).

IDEM. X. — « Zotte Maandag » te Ronse. Het Laatste Nieuws, 8-1-52.

(Foto van de doop der nieuwe Ronsische reuzen : « Staf de Wever » en « Manse de Spinster » op 7-1-52).

IDEM. X (P. Schroeder). — Un « Lord Maire » authentique devient géant de Carnaval. Le Patriote Illustré, 2-3-52, blz. 248. Geïllustreerd.

(Handelt over de vroegere naijver tussen Aalst en Dendermonde, over de Den-

dermondse knaptanden, over het oude Aalsterse Ros Beiaard, over de (verdwenen) reuzen Polydoor, Polydora en Polydoorke en de huidige Aalsterse reuzen Iwein en Lauretta. Als illustratie: de Ommegang van Dendermonde op 26 Augustus 1888; de Knaptanden; de Aalsterse reuzen in de Optocht der Reuzen en Legenden te Brussel (23-7-1890); de huidige Aalsterse reuzen).

ROS BEIAARD. Schroeder (P.). — Le Cheval Bayard et les quatre fils Aymon. Bulletin du Touring Club de Belgique, 58^e jg., n^r 11 (1 Nov. 1952), blz. 282-274, n^r 12 (1 Dec. 1952), blz. 293-296. Geïllustreerd.

(Somt de Belgische gemeenten op waar het Ros Beiaard in de ommegangen met de reuzen zijn ronde heeft gedaan of nog doet: Aalst, Aat, Antwerpen, Brugge, Brussel, Dendermonde, Dinant, Duffel (?), Gent, Lier, Leuven, Mechelen, Namen, Nijvel, Oudenaarde, St. Gillis-Dendermonde, Tienen. Rijke illustratie).

TOPONYMIE. Brouwer (Jozef de). — De Bomen in het Land van Aalst. Het land van Aalst, 3^e jg., n^r 1 (1951), blz. 24-31; n^r 3, blz. 110-118; 4^e jg. (1952), blz. 80-89.

(In het 1^e deel, na een inleiding, waarin S. de indeling van de toponiemen in verband met de bebossing en de ontbossing opgeeft, behandelt hij de volgende gemeenten: Aalst, Baardegem, Erondegem, Erpe. In het 2^e deel: Gijzegem, Herdersem, Hofstade, Lede. In het 3^e deel: Meldert, Mere, Mespelare, Moorsel, Nieuwerkerken, Ottergem, Schoonaarde, Vlekkem, Wichelen, Wieze).

IDEM. Brouwer (Jozef de). — Toponiemen te Erembodegem. Het Land van Aalst, 3^e jg., n^r 1 (1951), blz. 32-39 (met uitslaande toponiemische kaart van Erembodegem) n^r 2, blz. 72-80; n^r 3, blz. 100-109; n^r 4, blz. 166-174; n^r 5, blz. 205-213; n^r 6, blz. 250-264.

(De eerste bijdrage omvat: Geografische schets, de naam der gemeente, de bronnen, de wijze van bewerking en de lijst der toponiemen van Aalmoezen tot Bekzavel. De 2^e: van Belgrado tot Eegdeken. De 3^e: van Eekborre tot Hogeweg. De 4^e: van Holle (straat) weg tot Langehaag. De 5^e: van Langehaagweg tot Reversveld. De 6^e van Riddersdreef tot Zwaluwenkouter, alsook een overzicht van het materiaal: 1) Natuurnamen, 2) Kultuurnamen en taalkundige aantekeningen).

UITHANGBORDEN. X. — Au Lion d'Or te Sint-Lievens-Houtem. Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring, 1950-1951, blz. 73-78. Geïllustreerd.

(Het uithangbord van de herberg op het marktplein te Sint-Lievens-Houtem, rechtover de schandpaal aldaar, herinnert aan de gouden leeuw die deze schandpaal bekroonde. Als illustratie: de reproductie van de schandpaal).

VASTENAVONDVUREN. Linden (René Van der). — Walmen-Zondag. Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring, 1950-1951, blz. 39-44.

VOLKSBLAZOEN. X. (P. Schroeder). — Sous le Signe du Navet. Le Patriote Illustré, 60e jg., n^r 27 (6 Juli 1952), blz. 832. Geïllustreerd.

(De sage van de St.-Niklaasse boer, die Keizer Karel een ramp ten geschenke aanbiedt).

VOLKSGENEESKUNDE. V. Arickx. — Schapenremedies van een Knesselare peerdendoktor uit 1832. Biekorf, 53e jg., n^r 11 (1952), blz. 248-254.

(S. geeft hier verschillende uittreksels weer uit een handschrift, waarin de dorpsveearts Jean de Poorter, uit Knesselare, vóór meer dan honderd jaar, veel van zijn vakmanswetenschap over schapenweek heeft neergeschreven. Naar die zeer interessante uittreksels te oordelen verdient zeker het ganse handschrift, met commentaren en verklaringen, uitgegeven te worden).

VOLKSKARAKTER. Keyser (Prof. Dr. P. de). — Volkskarakter en -taal in Oost-Vlaanderen. Zeeuws Tijdschrift, 2^e jg., n^r 5 (1952), blz. 96-101.

(Na eerst gewezen te hebben op de complexiteit van het begrip volkskarakter, dat geen objectief noch vast gegeven is, wijst S. erop, dat in ons land, waar de rassenvermenging zo groot is geweest, het vooral de bodemgesteldheid, de economische factoren, het klimaat zijn, die de grootste invloed hebben gehad op de vorming van het volkskarakter. Oost-Vlaanderen is in hoofdzaak een landbouwtreek gebleven, al bezit het, reeds van in de middeleeuwen, tal van nijverheidssteden. Vandaar dat de Oostvlaming, zelfs de stedeling, hoofdzakelijk de karaktertrekken vertoont van alle landbouwende volkeren: bedachtzaamheid, overleg, werkzaamheid, doorzettingsvermogen, conservatisme, sociaal conformisme en realisme, ook trotsheid, vaak overslaande tot hoogmoed, gepaard met koppigheid en ruwheid. S. tracht het volkskarakter der Oostvlamingen te benaderen langs de volkshumor en als verduidelijking haalt hij talrijke voorbeelden aan uit het volksblazen van dorpen en steden.

Het Oostvlaams behoort tot de Zuid-Westnederlandse dialectgroep en is dus hoofdzakelijk Frankisch. Ter illustratie worden enkele staaltjes van Gents, Aalsters, Zuid-Oostvlaams en Waas (St. Niklaas) dialect meegedeeld).

VOLKSKUNST. Helbig (J.). — Wat weten wij over de Belgische Keramiek, het Gebruik- en Sieraardewerk uit ons land? Ons Heem, 10^e jg., n^r 3-4, blz. 53-72. Geïllustreerd.

(Voor bepaalde reeksen behoort ook de keramiek en het aardewerk tot de volkskunst. Zeer belangrijk artikel, met vakterminologie en uitgebreide bibliografie, waarin aangegeven wordt hoever de studie van de keramiek gevorderd is in ons land. Voor Oost-Vlaanderen vermelding van werkplaatsen te Gent en te Eksaarde).

IDEM. Weert (Walter van). — Volkskunst tussen Keukenkommen. Op bezoek te Gent bij Moeder Piens. Ons Volk (Weekblad), 35^e jg., n^r 47 (20 Nov. 1952), blz. 647. Geïllustreerd.

(Mevr. Piens, huis- en hotelhoudster te Gent, houdt zich sedert een drietal jaren als zondagsontspanning bezig met het boetseren van allerlei kleibeeldjes. Echte volkskunst naar de acht foto's te oordelen, die de bijdrage illustreren).

VOLKSLIED. Keyser (Prof. Dr. P. de). — Wat Oud-Brussel zong in de XVIIe eeuw. Uit « Het Brabands Nachtegaelken » van Joan Mommaert. Album Prof. Dr. P. de Keyser, 1951, blz. 95-118.

(Opgenomen uit « Album Prof. Dr. J. Vercoullie », 1927, blz. 317-331).

VOLKSTAAL. Keyser (Prof. Dr. P. de). — De studie van de Volkstaal in het Raam der Volkskunde. Album Prof. Dr. P. de Keyser, 1951, blz. 19-34.

(Opgenomen uit « Oostvl. Zanten », 15^e jg., 1940, blz. 109-124).

VOLKSTAAL. Baere (C. de). — Schimpighe woorden in de oude toneelliteratuur (14^e en 16^e eeuw). Verslagen en Mededelingen der Kon. Vl. Academie voor Taal- en Letterkunde, 1951, blz. 207-262.

(Interessant voor de folklorist is vooral het vierde hoofdstuk, waarin S. onderzoekt welke van die middeleeuwse « schimpighe woorden » heden nog gebruikt worden in het Algemeen Nederlands en in de streektalen. Talrijke voorbeelden uit de Oostvl. dialecten worden aangehaald).

IDEM. Suys (Aloïs). — Achtkanter, Klippel en Pikwerf. Het Land van Aalst, 4^e jg., n^r 1 (1952), blz. 33-35. Geïllustreerd.

(Een « achtkanter » is een op acht kanten gelijk gekapte stam van een abeel of populier, meest gebruikt bij de molenbouw. Een « klippel » is de essenhouten bovenzijde van een paardengareel. Een « pikwerf » is het handvat van de pik, Gebruikt te Mere en omstreken).

VOLKSTYPEN. Talboom (Theo). — Kromme Peet. Uitg. J. De Scheemacker, Wilrijk, 1952, 94 blz. Geïllustreerd.

(Dit is de geschiedenis van Petrus van der Jeugd, bijgenaamd Kromme Peet, en van zijn vrouw Philomena Ferrere (Mène), twee Hamse volkstypen, die gedurende de grote choleraepidemie van 1866 de slachtoffers begraaften. Dit werkje, louter reportage, bevat ook enkele folkloristische details en geeft een trouw beeld weer van de armzalige toestand der Vlaamse arbeidersbevolking in de 2e helft der 19e eeuw, inz. te Hamme).

VONDELINGENNAMEN. Gaublomme (Valère). — Vondelingen en familienaamkunde. Het Land van Aalst, 4e jg., n^r 3 (1952), blz. 143.

(4 namen van vondelingen aangetekend uit oude parochieregisters te Erembodegem en te St.-Martens-Lierde. Zie ook : Brouwer (J. de). — Nog over Vondelingennamen. Het Land van Aalst, 4e jg. (1952), blz. 192, 3 vondelingennamen uit de XVIII-eeuwse parochieregisters van Hofstade).

WIELRIJDEN. N. V. D. B. — Sport - Wielrijden. Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring, 1951-1952, blz. 110.

(Een Frans « koersprogramma » van Zottegem, d.d. 24 Augustus 1892, de tijd der echte liefhebbers).

ZIGEUNERS. Theys (Constant). — Zigeuners te Ham-bij-Aalst in 1738. Het Land van Aalst, 4^e jg., n^r 2 (1952), blz. 90-92.

(Handelt over de lichtgelovigheid van een boer van Ham-Aalst, die bedrogen werd door drie zigeunervrouwen).

De Geschiedenis van de Landbouw in België.

De Vlaamse folkloristen hebben tot heden te weinig aandacht besteed aan de materiële folklore. Op het 3e Congres voor Heemkunde te Gent, op 25 Februari 1951, heeft Dr Jos. Weyns er nogmaals de aandacht op getrokken en al de aanwezigen hebben toen zijn betoog beaamd.

Zie maar eens naar de publicaties van folkloristische aard, ook deze van de laatste jaren. Waar we ons tot de landbouw en de veeteelt b.v. beperken, kunnen wij wel naar enkele degelijke studies verwijzen. We denken hier aan **De Landbouwgebruiken in de Kempen**, naar een enkwest van J. Cornelissen, aan de diverse publicaties over hoeventypen en volksbouwkunst door Arch. Clemens Trefois, aan de bijdragen van Maur. De Meyer over **Sikkel, Zichte, Zeis en Pik** en over **Het Opzetten van het Koren**, aan deze van Prof. De Keyser, in dit tijdschrift, over de vlegel en over de kweern. Doch moeten wij ons bij het feit neerleggen. Oordelend naar de talrijke monografieën en détailstudies over volksgeloof en -letterkunde en andere uitingen van onze geestelijke volkscultuur, was bij ons, vooral ten overstaan van onze buurlanden en van Scandinavië, de belangstelling voor de studie van de materiële volkscultuur eerder gering.

Voor ons ligt nu het pas verschenen werk van ING. PAUL LINDEMANS, **Geschiedenis van de Landbouw in België**, in twee lijvige boekdelen (Antwerpen, De Sikkel, 1952, I — 472 blz. en II — 542 blz.).

We kennen de schrijver door zijn opgemerkte bijdragen over de hoeven van de voormalige abdijen in Brabant, in « Eigen Schoon ». In **De Vlaamsche Landbouw in het Verleden** (Turnhout, 1942, 64 blz.) had hij ons reeds een voorsmaak gegeven van het levenswerk dat hij op het getouw had.

Dit laatste werd reeds bekeken uit het oogpunt landbouwtechniek, economische geschiedenis en heemkunde en in alle recensies werd het met lof besproken. Het dient wel onderstreept dat ook de folklorist en de Oostvlamingen hier ten volle hun gading kunnen vinden en uit het overweldigend materiaal, dat in de studie verwerkt is, willen wij een en ander aanstippen.

Op de degelijkheid van de documentatie mogen wij hier wel wijzen. Onder de oorkonden, waaruit de Schr. heeft geput voor de geschiedkundige behandeling van zijn onderwerp, tellen wij oude pachtbrieven en pachtboeken (o.m. van Zwijnaarde, Ninove, Appelterre, Vlierzele, Nazareth, Woubrechtgem), talrijke dorpskeuren (waaronder deze van Destelbergen, Sleidinge, Liefferinge, Moorsel, Parike, Scheldewindeke en Zaffelare) en ten slotte gedrukte verslagen van vreemde landbouwkundigen, die in vroeger eeuwen ons land bereisden en vol bewondering stonden voor de hoge stand van onze toenmalige landbouwtechniek. Ook de plastische kunsten, vooral het schilderwerk (middeleeuwse miniaturen en taferelen van boerenschilders), werden niet onbenuttigd gelaten.

De geschiedenis van de landbouwtechniek, in haar velerlei vormen, blijft de kern van het werk. Elk onderwerp van het landbouwbedrijf, gerangschikt zoals de leerstof van een klassiek landbouwkundig handboek, wordt er behandeld in een afzonderlijke monografie. We moeten ons dus niet aan een indeling in historische periodes verwachten. Dergelijke behandeling doet het werk winnen aan klaarheid en maakt het, naar onze mening, meer geschikt voor raadpleging. Dit is zonder twijfel een der grote verdiensten van het werk : dat het dikwijls zal ter hand genomen worden, en niet het minst door folkloristen.

Volgens Schr. vinden wij in zijn studie het antwoord op de vraag « hoe boerden onze voorouders? » Ze geeft antwoord op tientallen vragen, die elk van ons zich reeds heeft gesteld. We leren er wat onze voorouders aten, waar Schr. het heeft over het brood en de groenten en het fruit, die bij hen op tafel kwamen, over de geperste kaas en de « platte kaas ». Ge moet lezen wat Schr. zegt over het eusel- en het driesbedrijf, over de graanwinningen, over het mergelen en de stalmest, over de evolutie van de veeteelt, over het uitbesteden van schapen, over de pastorele bijenteelt, over duiven op de bevoorrechte hoeven. Zuiver landbouwtechniek, zou men menen, doch ook van folkloristisch standpunt bekeken en doorspikt met talrijke gegevens, die onze vroeger opgedane begrippen aanvullen of wijzigen.

Hoewel de geschiedenis van de hoevenbouw buiten het bestek blijft, wordt hier gesproken over de schaapstal en de duiventorens, over de travalje en de rosmolen, over de schuur en de mijten.

Gij zult bij de lezing als eigenaardigheden van de Vlaamse landbouw aangestipt vinden, dat « de Vlaamse boeren de mest aanzagen als de ziel van de Landbouw » (I, 73), dat de gemetselde beerputten bij de stallen elders onbekend waren (I, 65), dat de Vlaamse land-

bouwers bij de allereersten waren in West-Europa om het braakjaar af te schaffen en in de 17e eeuw ophef maakten met hun « landbouw zonder braak » (I, 118), dat reeds in de Middeleeuwen de prijzen van het mestrecht of de návette een specifiek ongeschreven Vlaanders gewoonterecht vormde (I, 247).

Over de weiden van de dorpsgemeenschap geeft Schr. een bijzonder belangwekkend hoofdstuk, met een uiteenzetting over de gemene weide volgens enkele voorbeelden van vroente naargelang de streek (de Kempische aard, het gemene veld in de Westvlaamse zandstreek, de gemene driesen en opstallen, het gemeenschappelijk weiderecht op het nagras), de heiningen en het schutten en panden van vee, waarover oude teksten zo dikwijls gewagen. We vinden hier klare gegevens over het vrij beweiden van meersen na de hooioogst, lijkt het op sommige Scheldemeersen in het Dendermondse nog blijft voortbestaan.

Schr. handelt niet alleen over het vlas en de hop, doch ook over voedergewassen, gelijk de spurrie en de brem, het voederkoorn en de vits, die in onze teelten zo goed als uitgeschakeld zijn. Hij onderricht ons over de meekrap en andere verfplanten, waarvan de teelt totaal is vervallen in ons land; over het verbouwen van de wijnstok en over de wijngaarden, waarvan we, o.m. te Wetteren, nog overblijfsels hadden rond het midden der vorige eeuw; over fruitsoorten, lijk de moerbezieboom en de kornoelje, en over plaatselijke fruitvariëteiten.

Het hoofdstuk over de ploeg en zijn ontwikkeling vormt op zichzelf een studie van eerste gehalte. Herhaaldelijk werd reeds op de wenselijkheid gewezen een algemeen onderzoek in te stellen nopens bepaalde landbouwwerktuigen. Dit over de ploeg zou voraan dienen te komen. Voor de Vlaamse landbouw vinden we in het werk van Ing. Lindemans dergelijke studie gans afgewerkt liggen en we kunnen getuigen dat ze in degelijkheid gunstig figuur slaat neven deze welke de Oostenrijkse folklorist Hans Koren aan het onderwerp komt te wijden in zijn werk *Pflug und Arl*. Ook de andere veldwerktuigen worden niet over het hoofd gezien : de haak en het houweel, de spade, de sleep en het molberd, waarvan sommige, wegens de noodgedwongen mechanisatie zelfs van onze kleinere bedrijven, weldra zullen verdwijnen. Nu reeds ken ik boerderijen waar geen dorsvlegel meer voorhanden is en waar de jongere zonen de pik niet meer kunnen hanteren. De Schr. waarschuwt ons : het lag niet in zijn bedoeling dit alles volledig, stuk na stuk, af te werken. Aldus wordt over de boekhamer niet gerept, waar hij, benevens zijn gebruik in de vlasbewerking, ook als dorsalaam

wordt benuttigd, ten huidigen dage nog bij de kleine boeren, die in de Zandstreek een partijken tarwe verbouwen.

Aldus stellen wij vast dat in onderhavig werk haast elk gebied van de Folklore wordt aangeraakt : de nederzetting, de landbouwtechniek, het veldalaam; het getuig van de vlasbewerking wordt evenmin vergeten als het beerstuk, dat in zijn vorm verschilt van streek tot streek.

Zelfs boerenspreuken vinden we aangehaald, die of de techniek of de volkswijsheid illustreren. « Graven en delven betaalt zijn zelve »; « Wie niet mest, mist »; « Met Sint-Jan verdrogen de koeien »; « Een zaadje in 't zand is een raapke in mijn hand, en een zaadje in de morre is een groeze zonder knorre ». Een groot deel van de landbouwtechniek vinden we weerspiegeld in de boerenspreuken; de ene liggen verspreid in *Idiotica*, de andere werden nog nooit opgetekend en geraken buiten gebruik.

Aanvankelijk had de Schr. gemeend zijn studie tot het Vlaamse land te beperken. Hij heeft ze uitgebreid tot een deel van Wallonië, omdat hij tot de vaststelling kwam dat « de taalgrens niet de grens is van twee verschillende agrarische beschavingen ». Ook hier zien we aldus het besluit bevestigd, dat zich opdringt uit het onderzoek van andere culturele of folkloristische verschijnselen.

Over de druk en de uitgave kunnen we met alle lof spreken. Na elk hoofdstuk komen de noten achteraan, welke voor de zoekers soms heel belangrijke bronnen aanduiden. Het werk is opgeluisterd door meer dan 170 uitgekozen illustraties, waarvan verscheidene buiten tekst, en is voorzien van een uitvoerige woordenlijst en een register van plaatsnamen.

Een geschiedkundige, een landbouwtechniker, een beoefenaar van de wetenschappelijke folklore heeft aan dit werk zijn beste krachten besteed. Wij beseffen ten volle dat het niet alledaags is deze verscheidene vakken met genoegzame bevoegdheid door één en dezelfde persoon te zien beoefenen.

Met de Schr. zijn wij er van bewust dat hij door dit werk « een Belgische bijdrage heeft geleverd voor een vergelijkende of synthetische studie van cultuurhistorischen aard ». En tevens verheugen wij ons en zijn hem dankbaar, omdat hij de vruchten van deze studie, een levenswerk, aan de Vlaamse gemeenschap en niet het minst aan de Vlaamse folkloristen heeft geschonken.

J. PIETERS.

In Memoriam.

ACHIEL CASSIMAN

Op 7 April 1953, in de namiddag, overleed te Gent, vrij onverwacht in zijn woning ter Universiteitstraat de heer A. Cassiman.

Pieter, Jozef, Achiel Cassiman was geboren te Merchtem de 7^e Januari 1887. Hij behaalde het diploma van onderwijzer aan de Normaalschool te Mechelen in 1906, werd onderwijzer te Oud-Heverlee in hetzelfde jaar, en te Merchtem-Peisegem in 1909. De liefde tot het volkskind was hem als 't ware aangeboren, en van meet af aan legde hij zich met bewonderenswaardige ijver toe op de vorming van de geest en de opvoeding van de kinderen uit de volksklas. Intussen studeerde hij dieper door in het wezen zelf van het onderwijs. Hij behaalde dan ook tweemaal het inspecteursdiploma in 1917 en in 1924. Hij werd tot kantonaal opziener aangesteld te Lokeren in 1917 en kwam in dezelfde hoedanigheid naar Deinze in 1925.

De plichtbewuste functionaris wandelde of fietste dagelijks door de Leiestreek, ook om ze goed te leren kennen. Immers, als flink onderwijzman had hij spoedig gevoeld dat er een leemte was in de methodes voor Geschiedenis en Aardrijkskunde, nl. dat hoegenaamd geen, of althans veel te weinig belang gehecht werd aan de kennis van de eigen streek. Met zijn gezond critische geest had hij ingezien, dat de locale geschiedenis hier een waardevolle dienende functie kon vervullen. Hij zette dan ook de onderwijzers aan tot een diepere studie van de eigen streek. Hij lichtte hen voor, gaf wenken, maar vorste zelf het meest van allen: over het ontstaan en de groei der gemeenten, de stichting en het leven van oude godsdienstige en profane gilden, de geschiedenis van oude kloosters en kastelen, kerken, enz. enz. Oude documenten in gemeentelijke en kerkelijke archieven werden van onder dikke lagen stof gehaald en zorgvuldig nagezien. Hoeveel keren troffen wij hem aan in zijn studeerkamer, gebogen over waardevolle, bijna onleesbare perkamenten of oude handboeken. Hoe bezorgd kon hij er uit zien, als hij op een « weer » zat, en hoe stralend als hij een « draad » gevonden had. Ja, A. Cassiman ging helemaal op in zijn leerrijke liefhebberij. En na enkele jaren verblijf te Deinze was hij de beste kenner van de Leiestreek tussen St.-Denijs-Westrem en Zulte.

Niet te verwonderen dat hij er bij was in 1928 om de Kunst- en Oudheidkundige Kring te Deinze te helpen stichten. En spoedig ook was hij er een der grote bezielers van. Tientallen heemkundige spreekbeurten hield hij voor de leden van de kring of van het plaatselijke Davidsfonds. Ontelbare artikels schreef hij in de locale weekbladen. En elk jaar had hij een of meer uitgebreide studiën klaar voor het jaarboek van Deinze's oudheidkundige kring. Het is stellig ook niet zijn kleinste verdienste dat hij de grootste burger van Deinze, de Heilige Poppo, uit de vergetelheid heeft opgedolven. Over deze schitterende Deinzenaar schreef hij een gero-manceerd leven, historisch verantwoord trouwens. Dit boek, « St. Poppo », gaf hij in 't licht, juist vóór de St.-Poppo-feesten te Deinze in 1949.

In 1945 vertrok de heer Cassiman uit Deinze naar Gent om er te genieten van een welverdiende rust. Neen, nu hij meer tijd had, zette hij meer dan ooit zijn opzoeken voort. Dagelijks ging hij in het Rijksarchief documenten inzien. Hij nam er talloze nota's, die hij thuis in de stille namiddaguren verwerkte.

Hij wist ook dat anderen zochten. Hoeveel aantekeningen maakte hij niet over aan belangstellende zoekers? Hoevelen kwamen niet om raad en hulp voor hun

studiën? En werkte hij de laatste jaren niet bereidwillig mede aan periodieken en jaarboeken van talrijke geschiedkundige en folkloristische kringen uit de provincie: Gent, Deinze, Meetjesland, Zottegem, enz.? In « Oostvlaamse Zanten » publiceerde hij volgende bijdragen: « Heksenprocessen te Olsene, 1661 » (23° jg., blz. 117-124); « Het Wondere Kruis van Deinze » (24° jg., blz. 97-104); « Machelen-Gulde » (25° jg., blz. 89-101); « Onze Herbergen » (27° jg., blz. 35-48); « Erewijn te Deinze » (28° jg., blz. 15-20).

Zijn levenswerk zou echter « De Geschiedenis van Deinze » worden. Gedurende ruim 25 jaar heeft hij er aan gewerkt. Pas enkele dagen vóór zijn dood was het klaar. Kring Deinze zou het uitgeven in 1953. Jammer, het heeft niet gemoegd dat hij zijn grootste werk, waarop hij terecht fier mocht zijn, gedrukt zag.

M. Cassiman stierf te vroeg. Hij had nog veel te zeggen. Met hem verliest Kring Deinze zijn knapst geschiedkundig vorser, en vele kringen, waaronder de Bond der Oostvlaamse Folkloristen, een verdienstelijk en gewaardeerd medewerker.

Het spreekt vanzelf dat zijn talrijke vrienden zijn nagedachtenis in hoge eere houden. Moge de grote liefde, die hij zijn volk en streek toedroeg, ons allen steeds bezielen.

Joris VANDEVEIRE.

Boekbespreking.

LINDEMANS (Dr Jan). — Hoe maak ik mijn Stamboom op. 4° druk. Antwerpen, N.V. Standaard-Boekhandel, z. j. (1952), 64 blz. Geïllustreerd. Prijs: 45 fr. ing.

Over de tweede druk dezer « Kleine Inleiding tot de Vlaamse Familiegeschiedenis » zoals de ondertitel van dit schattig werkje luidt, schreef Prof. Dr P. de Keyser een lovende recensie in Oostvl. Zanten XIX jg. n° 2 (1944), blz. 47. De 4° druk van deze onmisbare leidraad voor alwie zich met familiekunde bezighoudt, of zijn kwartierstaten wil opstellen, vertoont geen wijzigingen of aanvullingen van tekst. Dat het werkje reeds een vierde druk kent, bewijst dat het nog steeds in een behoefte voorziet en getuigt voor de degelijkheid ervan. We bevelen het warm aan.

F. V. ES.

Neerlands Volksleven, waarin opgenomen « De Volksdans », tijdschrift van het Nederlands Volkskundig Genootschap, de Federatie van Folkloristische Groepen in Nederland, de Nederlandse afdeling van het International Folk Music Council, de Nederlandse Volksdansvereniging en de Boerenwagenclub. 3° jg., n° 1, Maart 1953. Abonnementprijs voor België: 25 fr. (Adres: Dr Tj. W. R. de Haan, Klein Persijnlaan, 39 Wassenaar).

Dit flink tijdschrift onder de redactie van K. ter Laan, Mevr. W. D. Scheepers, R. C. Hekker, J. Paalman en Dr Tj. W. R. de Haan treedt zijn 3° jg. in. In dit nummer vinden we, naast allerhande mededelingen, personalia, een drietal zanten, volgende interessante bijdragen: De Twentse Brulfteneuger, door A. C. Meyling; De Studie van het Boerenhuis, door R. C. Hekker; Volksdans en Volksmuziek (geïllustreerd), door W. D. Scheepers; Nieuwjaar in Groningenland door E. J. Huizenga-Onnekens; Kunnen Radio en Volkskunde elkaar ten dienste staan?, door Dr Tj. W. R. de Haan. Dit tijdschrift wordt aan onze leden warm aanbevolen.

F. V. ES.